

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Dobozi István

Cím:

Lebontás veszélye fenyegeti a Várszínházat?

Forrás:

Esti Kis Újság

Mag.
(Hely)

1943. XI. 2.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Várszínház

"17/19"

Lebontás veszélye fenyegeti a Várszínházat?

16 A templomból „teátrummá” változtatott 200 éves épület a magyar színjátszás muzeuma lehetne

A budai Várszínháznak műemlékek sorába számító kétszázéves, patinás épületéről legújabbán az a hír terjedt el, hogy az illetékes tényezők lebontásra ítélték.

A budaiak érzékenysége különösen mindig erősen reagál az ilyen hírekre. És igazuk is van a budaiaknak. A közelmúltban előttünk lejátszódott példák mutatták, hogy a lecsákányozott kultúrértékek helye üresen maradt.

Mielőtt elbúcsúznánk Buda erősen foszladozó, de még megmaradt romantikájának eme nagyon jellegzetes kultúrtörténeti darabjától, vessünk egy pillantást a két évszázad előtti időkre, amikor a mostani Várszínház néven ismert épület eredetileg még templom volt.

A karmelita-rend építette még az ezerhétvenes évek elején. 1782-ben II. József császár feloszlatta a karmelita-rendet és az épületet katonai célokra igénybevette. Természetesen csakis osztrák katonai célokról lehetett szó abban az időben.

Tudjuk a régi történelmi feljegyzésekből, hogy II. József elnémetesítési politikájának mennyi sokféle ötletét és módszerét iparkodott megvalósítani ezen a kis darab magyar földön.

Templom helyett — német színház

A kifogyhatatlan császári ötletek közé tartozott az is, hogy Budán, Magyarország fővárosában, németnyelvű — és természetesen német-szellemű — színházat kell csinálni. Ott volt a Várban az egykori karmelita-templom, melyet pompásan át lehet alakítani a német teátrum számára.

A császár az épület átalakításával nyomban megbízta Kempelen Farkast, a jó hírnek örvendő műépítést, aki későbbben a saját találmányú sakk-automatájával tette a nevét világhíressé. Kempelen megcsinálta a tervet és ő vezette az átépítés munkálatait is. A színpadot

a főoltár helyén állította fel és a kriptá fülkéiből öltözőket csinált a színház számára.

A német udvari színészek mindössze három évig játszottak a budavári d'zszes teátrumiban. Hiába volt körülötte minden német. Budán és Pesten hivatalosan alig lehetett magyar szót hallani. Az erőszakos elnémetesítésnek minden eszköze meglett volna arra, hogy Magyarország székvárosában és kapcsolt részein csirájában megfojtsa a magyar szónak és gondolatnak még a puszta szándékát is. A bécsi udvar szubvencióján fenntartott színház mégsem tudott boldogulni.

Felvinczy György igazgatása után, 1790-ben Kelemen László vette át a Várszínház vezetését. Első dolga volt, hogy menesztette a német színészeket és magyar színjátszó társulatot szervezett helyükbe. Kelemen László nevéhez fűződik az az örökké nevezetes és a történelemben aranybetűkkel feljegyzett esemény, hogy a budai Várszínház deszkáin

jutott szóhoz először a magyar nyelv. Színművészetünk történetének e nevezetes dátuma három évvel ezelőtt jubilálta kerek százötvenéves évfordulóját.

Elindul a magyar színjátszás...

Kelemen László szinte emberfölötti feladatra vállalkozott, amikor kised társulatával kiállt a várszínházbeli deszkákra, hogy a hivatalosan támogatott német világkellős közepén utat vágjon a magyar színjátszásnak.

Az utána következett évtizedekben sokszor volt úgy, hogy a Várszínház kapuit este zárva találta a magyar nyelven szórakozni és művelődni vágyó, aránylag kevés számú közönség. A színház működésének történetében sohasem volt olyan korszak, amely kielégítő anyagi sikerrel zárult.

A nyolcvanas években azonban mégis fénykorát élte a Várszínház. A Nemzeti Színház évekre kibérelte és ott adta elő azokat a darabjait, amelyek már nem fértek el a Kerepesi-út és Múzeum-körút sarkán díszelő nagy színházépületben. Blaha Lujza országot hódító, ropant nagy népszerűsége egyidőben

valóban tartósnak látszó sikersorozatot tudott elérni a budaiak várbeli, exkluzív légkörtől hűvös

színházában.

A Várszínház sikert ígérő második korszakával a világháború utáni időkben találkoztunk újra. Azonban ez is csak inkább rövid ideig tartó külső látszat volt, mintsem kasszabeli valóság. Megint csak bebizonyosodott, hogy a budavárbeli színházvállalkozás a lehető legrosszabb üzlet a világon.

Most, a lebontási hírekről szólva, az az óhaj is felvetődött, hogy a karmelita-rend inkább alakíttassa át újra színházzá a régi épületet. Arról is beszélnek a budaiak, hogy küldöttség megy a városházára és azt kéri Szendy polgármestertől, hogy ne engedje ezt a történelmi eseményektől megszentelt műemléket lebontatni.

A budaiaknak igazat kell adni. Nem szabad, hogy bontó csákány érje ezeket a régi patinás köveket. Lebontás helyett rendezzék be ezek között az ódon falak között a magyar színjátszás múzeumát. Hordjanak ide össze minden található régi tárgyat és kegyeletre emlékeztető relikviát, amely százötven évre visszatekintő színjátszásunk hőskorát mutatja be a kései utókoroknak!

Dobozi István